

IECHYD CYHOEDDUS AMGYLCHEDDOL YNG NGHYMRU ADOLYGIAD BLYNYDDOL 2015/16

Yn y rhifyn hwn...

Ein Gwasanaeth

Cyfeiriad Strategol

Newid polisi Yng Nghymru

Cyflawniadau allweddol 2015/16

Gweithgaredd y gwasanaeth

Y Diweddaraf ar Gynllunio a Radon

Lleihau'r peryglon yn sgil llygredd aer

Tanau gwyllt yng Nghymru

Atal Anafiadau

*Lleihau'r peryglon yn sgil carbon
monoscid*

Datblygu cadernid

Dimensiwn Rhyngwladol

Cyhoeddiadau

Blaenolwg

- 2 Croeso i bedwerydd Adolygiad Blynyddol Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol yng Nghymru.
- 2
- 3 Mae Adolygiad 2015/16 yn crynhoi gwaith y Gwasanaeth Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol (Iechyd Cyhoeddus Cymru a Swyddfa Cymru Canolfan Ymbelydredd, Cemegau a Peryglon
- 4
- 5 Amgylcheddol Public Health England).
- 6
- 7 Yn yr un modd â'r blynyddoedd blaenorol, caiff ystod y gwaith ei
- 8
- 9 amlygu trwy astudiaethau achos. Mae'r rhain yn dangos sut mae ein
- 10 gwasanaeth yn esblygu. Rydym yn parhau i ymateb i bryderon iechyd
- 11 cyhoeddus amgylcheddol, ond mae gennym bellach raglen
- 12 sylweddol o waith rhagweithiol ac ymchwil hefyd i gefnogi'r achos
- 13 dros ataliaeth.
- 14

Dim ond trwy weithio gyda'n partneriaid a'r cyhoedd y gallwn gyflawni'r hyn a wnawn; mae cydweithredu yn allweddol i leihau'r peryglon i iechyd cyhoeddus amgylcheddol ac i greu cymunedau iach a chynaliadwy ledled Cymru. Er bod heriau'n parhau, mae'r Adolygiad Blynyddol hwn yn disgrifio'r ffordd y mae'r dirwedd bolisi newidiol yng Nghymru yn rhoi cyfleoedd all gefnogi ein gwaith yn y dyfodol.

Huw Brunt

Ymgynghorydd Arwain Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol, Iechyd Cyhoeddus Cymru

Yr Athro David Russell

Pennaeth Uned PHE CRCE-Cymru
Public Health England

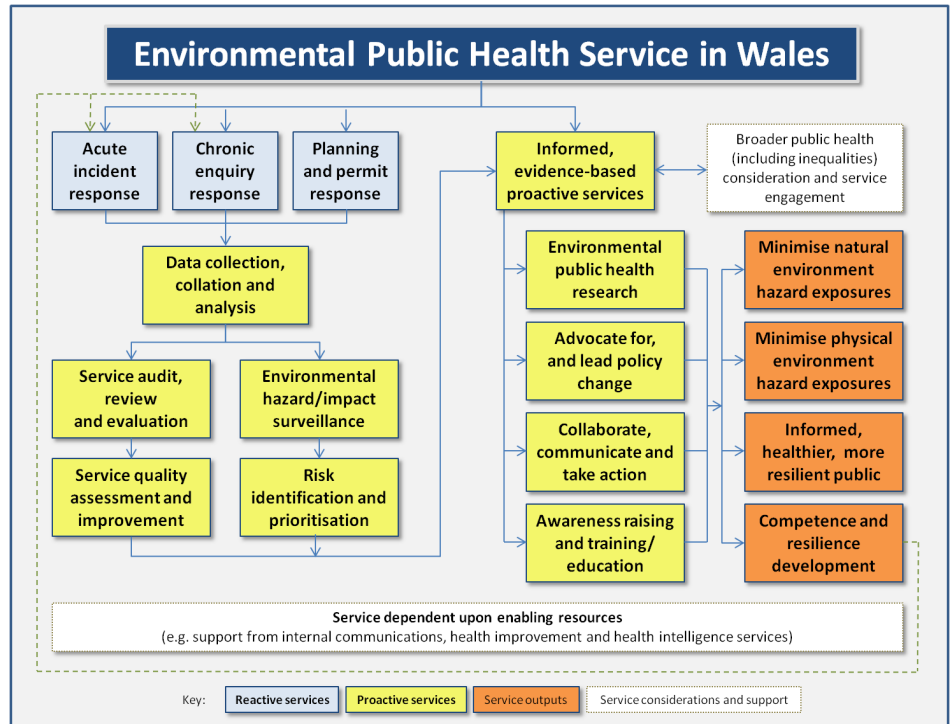
EIN GWASANAETH

'Mae 'iechyd cyhoeddus amgylcheddol' yn cyfeirio at yr ymarfer o adnabod, asesu a rheoli peryglon yn yr amgylchedd er mwyn diogelu iechyd.

Mae'r Gwasanaeth Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol yng Nghymru wedi ei sefydlu'n dda a chaiff ei gyflenwi trwy gydweithredu rhwng Iechyd Cyhoeddus Cymru a CRCE Cymru. Trwy ddarparu gwasanaethau adweithiol a rhagweithiol, ein nod yw adnabod a rheoli peryglon i iechyd y boblogaeth sy'n gysylltiedig â chyswllt ag ystod eang o beryglon amgylcheddol

Cyflawnir y nod hon trwy amcanion penodol:

- Gweithredu'n briodol ac yn gymesur i ddiogelu iechyd y boblogaeth;
- Casglu a dadansoddi data, ac adolygu tystiolaeth, i lywio gweithredoedd;
- Gwneud gwaith ymchwil a datblygu gyda phartneriaid academiaidd a phartneriaid eraill;
- Archwilio a gweithredu ar bwyntiau dysgu er mwyn gwella'r wasanaeth yn barhaus;
- Cynyddu cydweithredu a chyfathrebu gyda rhanddeiliaid.

CYFEIRIAD STRATEGOL

Yn [flaenorol](#), rydym wedi disgrifio'r ffordd y mae ein Gwasanaeth yn cysylltu ag amcanion strategol ehangach iechyd y cyhoedd fel y rheiny a amlinellir ym [Map Strategaeth y GIG yng Nghymru](#), ac yn helpu eu cyflawni.

Yn 2016/17, byddwn yn parhau i gyflwyno ein ffyrddau gwaith craidd e.e. yn ymateb i ddigwyddiadau a phryderon cymunedol, cynllunio a chaniatáu, newid yn yr hinsawdd, hyfforddiant a gwella ansawdd y gwasanaeth. Byddwn hefyd yn canolbwyntio ar dair blaenoriaeth: llygredd aer, anafiadau a chryfhau ein parodrwydd ar gyfer argyfwng, ein cadernid a'n swyddogaeth ymateb.

Mae cynllun gwaith cynhwysfawr yn bwysig, ond er mwyn cynyddu integreiddio ac effaith, mae'n rhaid i ni ystyried yr hyn yr ydym yn ei wneud yng nghyd-destun blaenoriaethau gwaith pobl eraill. I gyflawni hyn byddwn yn cyfarfod â rhanddeiliaid y Gwasanaeth (yn cynnwys cydweithwyr ehangach Iechyd Cyhoeddus Cymru, Byrddau Iechyd, Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Lleol a Chyfoeth Naturiol Cymru) i nodi blaenoriaethau cyffredin ar gyfer canolbwyntio ymdrechion ar y cyd. Bydd ein cynllun cyflenwi yn esblygu i adlewyrchu canlyniad y cyfarfodydd hyn a bydd yn fwy cadarn, cynhwysol a chynaliadwy o ganlyniad i hynny. Mae'r ymagwedd hon yn cyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Yn gynharach eleni, cynhaliodd Paul Leinster, cyn Brif Swyddog Gweithredol Asiantaeth yr Amgylchedd, adolygiad o rôl a swyddogaeth PHE CRCE. O ganlyniad i'r adolygiad hwn, mae PHE yn datblygu strategaeth iechyd cyhoeddus amgylcheddol trosfawol fydd yn helpu i lunio a chryfhau gwaith gwyddonwyr CRCE yn PHE a chydau rhanddeiliaid allweddol lleol, cenedlaethol a rhyngwladol yn cynnwys cydweithwyr yng Nghymru. Rhagwelir y bydd y strategaeth hon yn cryfhau'r Gwasanaeth Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol yng Nghymru ymhellach ac yn creu mwy o gyfleoedd ar gyfer cydweithredu gyda PHE.

Gweithgareddau craidd Public Health England

NEWID [POB] POLISI YNG NGHYMRU

Mae cyfuniad o Ddeddfau, strategaethau a chynlluniau newydd yng Nghymru yn annog ymagwedd gydweithredol tuag at y cysylltiadau rhwng yr amgylchedd, cynaliadwyedd ac iechyd y boblogaeth.

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw gwella lles cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol a diwylliannol. Mae'n rhaid i bob corff cyhoeddus yng Nghymru bellach feddwl i'r hirdymor a gweithio'n well gyda chymunedau a chyrff cyhoeddus eraill i leihau neu atal problemau.

Mae gan y Ddeddf saith nod lles (gweler gyferbyn) a bydd Byrddau Gwasanaeth Cyhoeddus (BGCau) yn cael eu sefydlu ym mhob Awdurdod Lleol i asesu anghenion lles a chytuno ar amcanion lleol i fynd i'r afael â'r rhain. Bydd yn bwysig i bob BGC i arddangos bod y camau a gymerir yn lleol i fynd i'r afael â blaenoriaethau hefyd yn cyfrannu at gyflawni canlyniadau cadarnhaol ar y lefel genedlaethol. Bydd hyn yn arbennig o bwysig yng nghyd-destun cyflawni egwyddorion datblygu cynaliadwy'r Cenhedloedd Unedig (gyferbyn) a lleihau ac addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd.

Bydd Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn cynnig craffu annibynnol ac atebolrwydd i waith BGCau. Bydd y Comisiynydd hefyd yn rhoi cymorth ac adnoddau i gyrff cyhoeddus penodedig i hwyluso'u gwaith yn y maes hwn.

Mae Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016 yn ddatblygiad deddfwriaethol pwysig arall. Mae'n gofyn bod adnoddau naturiol Cymru'n cael eu cynllunio a'u rheoli yn fwy rhagweithiol, yn fwy cynaliadwy ac yn gydgyssylltiedig. Byddwn yn cefnogi Cyfoeth Naturiol Cymru fydd yn creu datganiad arall i lywio prosesau gwneud penderfyniadau a allai effeithio ar ein hadnoddau naturiol (ac o ganlyniad i hynny, iechyd y cyhoedd).

Nod Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 yw cyflwyno system gynllunio sydd yn deg, yn gadarn, yn galluogi datblygu ac yn helpu i greu mannau cynaliadwy. Bydd hyn yn rhoi mynediad gwell i ddinasyddion i gartrefi o ansawdd, swyddi ac isadeiledd, tra'n diogelu amgylcheddau adeiledig a naturiol pwysig a chefnogi iaith a diwylliant Cymru.

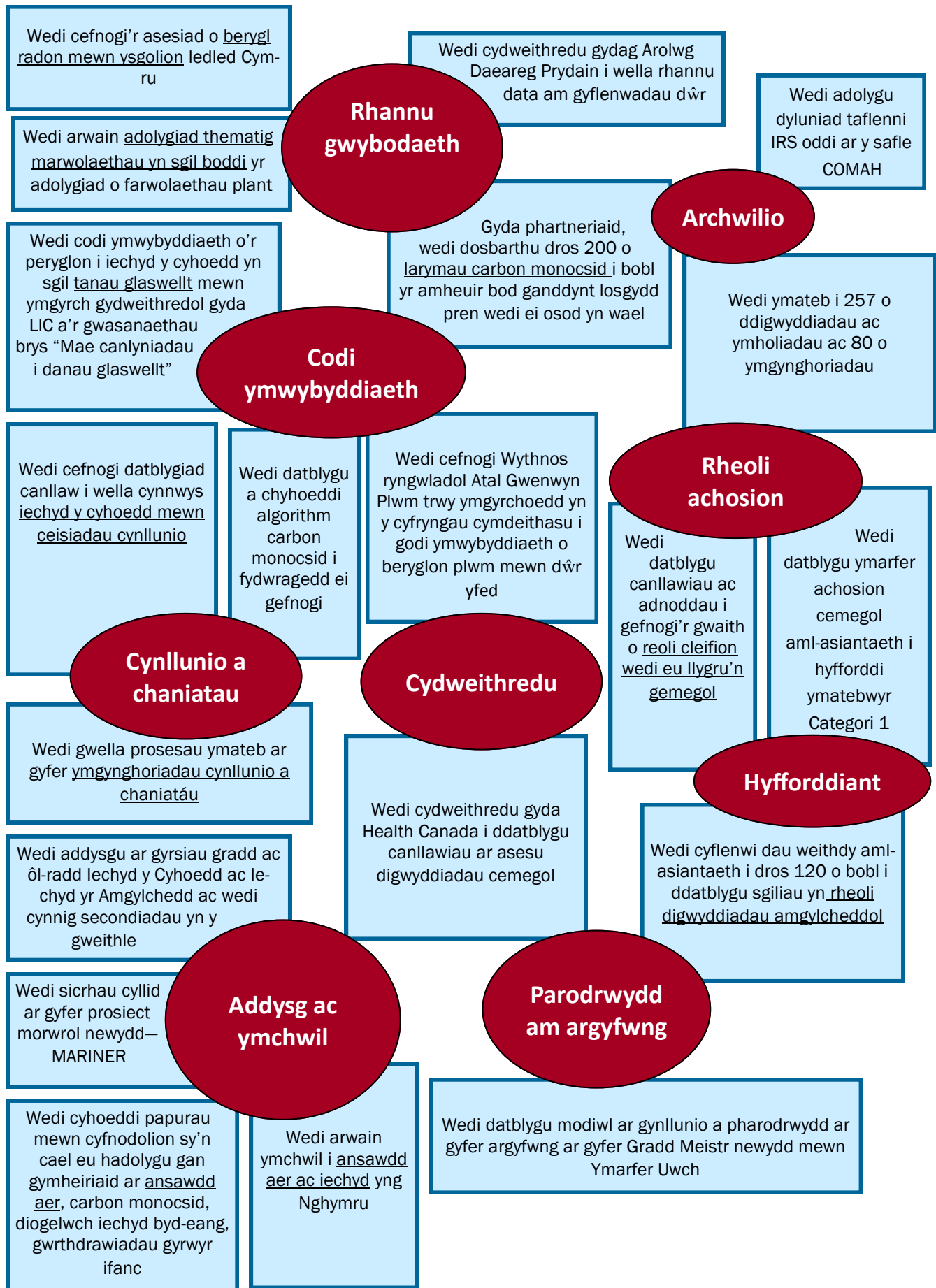
Nod Strategaeth Dŵr Cymru (2015) yw sicrhau amgylchedd dŵr sy'n ffynnu, wedi ei reoli'n gynaliadwy, i gefnogi cymunedau, busnesau ac amgylchedd iach.

Mae Cynllun Gweithredu ar Sŵn Cymru 2013-2018 yn esbonio sut y caiff sŵn ei reoli a chan bwy ac mae'n rhoi tystiolaeth i gefnogi datblygiad polisi sŵn ac enghreifftiau o fentrau cadarnhaol sydd yn diogelu ac yn gwella iechyd a lles y cyhoedd (e.e. Trwy hybu mynediad i ardaloedd heddychlon).

Byddwn yn parhau i weithio gydag eraill i gefnogi'r gwaith o ddatblygu a gweithredu'r polisïau hyn yng Nghymru. Bydd ein cyfraniad i ffora presennol (fel Gweithgor Cadernid ac Iechyd yr Hinsawdd a Fforwm Ansawdd Aer Cymru) yn cael ei gryfhau gan y fframweithiau strategol newydd hyn. Yn ogystal, edrychwn ymlaen at gipio'r cyfleoedd newydd sy'n cael eu cynnig i gydweithredu ar flaenoriaethau iechyd cyhoeddus amgylcheddol pwysig (yn cynnwys ansawdd aer, atal anafiadau, newid yn yr hinsawdd) a gwella'r defnydd o adnoddau aml-asantiaeth i hwyluso gweithredu (fel trefniadau cynllunio gwell ac Asesu'r Effaith ar Iechyd).

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL 2015/16

GWEITHGAREDD Y GWASANAETH

Yn ystod 2015/16, fe wnaethom ymdrin â 257 o ddigwyddiadau ac ymholiadau. Mae'r lefel yma o weithgaredd gwasanaeth yn dal yn debyg i'r hyn a welwyd mewn blynyddoedd blaenorol.

Awdurdodau Lleol, Byrddau Iechyd a Chyfoeth Naturiol Cymru (NRW) yw defnyddwyr mwyaf cyson y gwasanaeth o hyd, ond mae Llywodraeth Cymru, y Gwasanaethau Tân ac Achub ac aelodau o'r cyhoedd hefyd yn gwneud ceisiadau rheolaidd am gymorth a chynghor.

Mae'r ymholiadau a'r digwyddiadau yn cynnwys ystod eang o faterion iechyd y cyhoedd ym mhob cyfrwng amgylcheddol.

Ymholiadau am ansawdd aer sydd fwyaf cyffredin o hyd ac yn ymwneud yn bennaf ag achosion amgylchol o lygredd aer a phryderon iechyd yn ymwneud â chyswllt â mwg o danau sydd wedi bod yn llosgi am amser hir.

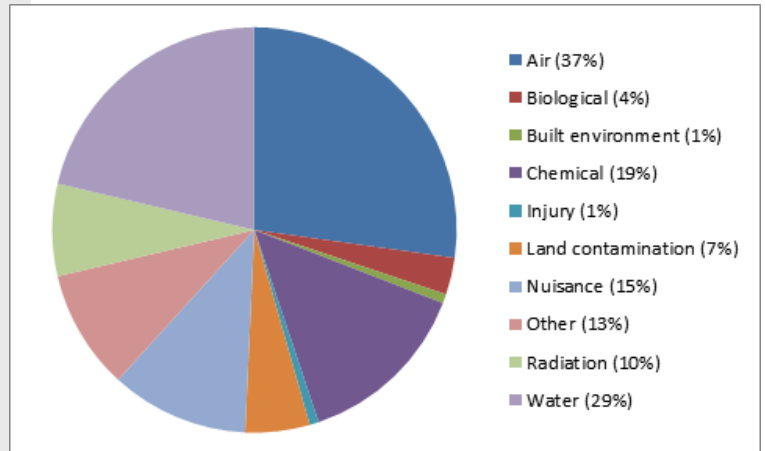
Mae cyflenwadau dŵr yfed preifat yn dal i roi cyfrif am y rhan fwyaf o'r ymholiadau a dderbyniwyd yn ymwneud â dŵr. Gallai hyn adlewyrchu'r amrywiaeth yn ansawdd cyflenwadau dŵr yfed preifat a'r lefel uwch o driniaeth a rheolaeth dŵr mewn cyflenwadau dŵr yfed cyhoeddus.

Yn ystod y flwyddyn flaenorol rydym wedi parhau i ymateb i geisiadau caniatâd a chynllunio amgylcheddol ac ymgynghoriadau technegol. Mae'r niferoedd eto'n cyd-fynd â'r blynyddoedd blaenorol. Gall yr ymatebion hyn ddefnyddio cryn dipyn o adnoddau, ond maent yn adlewyrchu'r ffaith ein bod bellach yn ymgysylltu â'r ymgynghoriadau hyn lawer cynt yn ystod y broses. Gellir nodi a mynd i'r afael ag effaith datblygiadau ac ymgynghoriadau ar iechyd yn gynt, sy'n ein galluogi ni i ddylanwadu ar benderfyniadau ehangach iechyd cysylltiedig trwy gynllunio'n fwy effeithiol ar gyfer cymunedau iach.

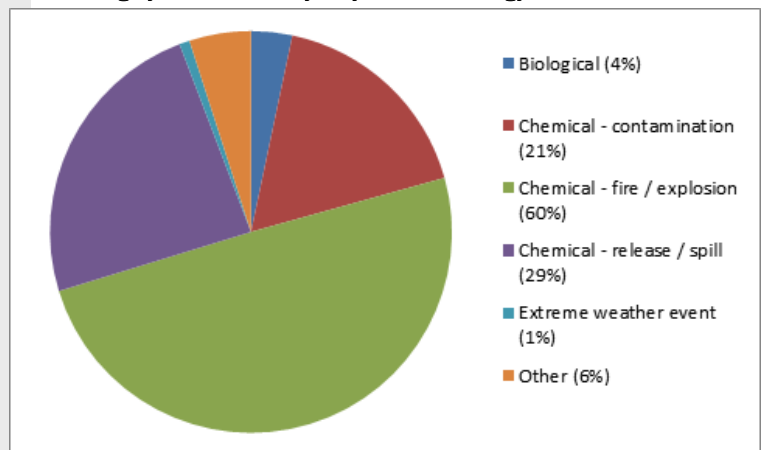
Mae gweithdrefnau gweithredu ar y cyd bellach wedi eu sefydlu ac yn cefnogi darpariaeth gwasanaethau wedi eu safoni.

Mae holiaduron adborth gwasanaeth cwsmeriaid wedi cael adborth cadarnhaol yn barhaus. Rydym wedi ymrwymo i wella safon cyflenwi'r gwasanaeth i'n partneriaid.

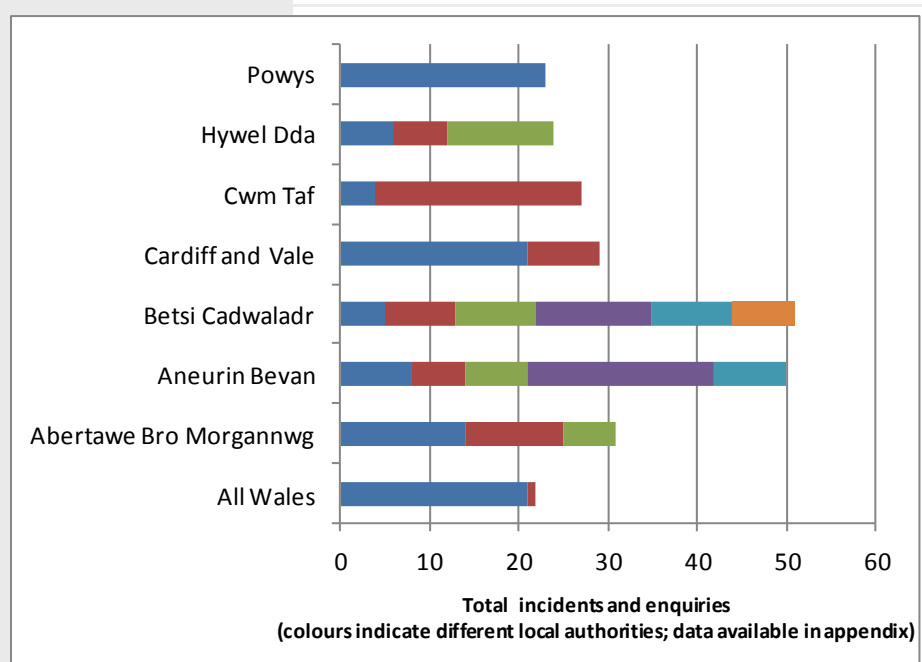
Ymholiadau Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol

Digwyddiadau Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol

Crynodeb o'r gweithgareddau yn ôl Bwrdd Iechyd/
Awdurdod Lleol

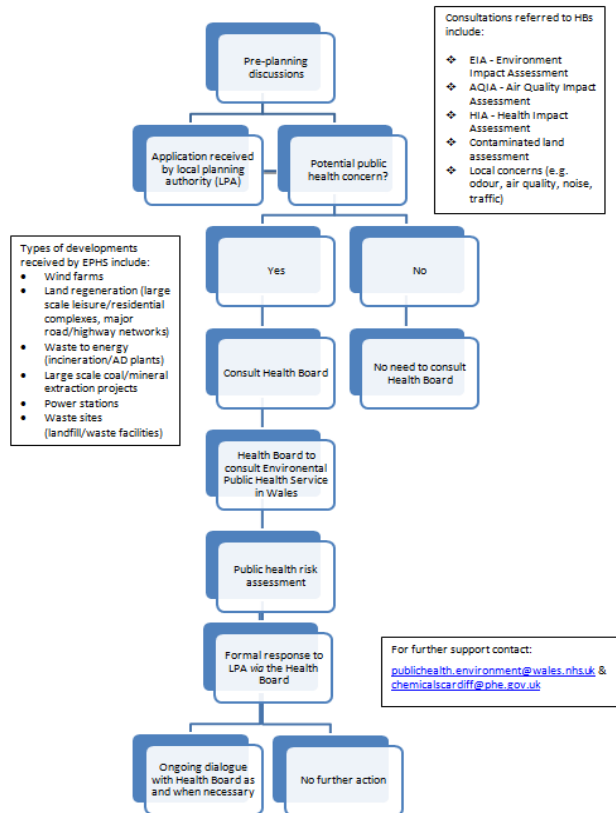
CYNLLUNIO AR GYFER IECHYD: Y DIWEDDARAF

Gyda Byrddau Iechyd, rydym yn parhau i weithio gyda thimau cynllunio ac iechyd yr amgylchedd Awdurdodau Lleol yn darparu asesiadau risg iechyd y cyhoedd mewn ymateb i gynigion cynllunio. Gan weithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru, rydym wedi cyhoeddi canllaw i gynllunwyr ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol i nodi pan fydd angen tystiolaeth a chymorth arbenigol yn ymwneud ag iechyd y cyhoedd. Cyhoeddwyd y canllaw hwn, sydd wedi ei ardystio gan Brif Gynllunydd Llywodraeth Cymru, ym mis Tachwedd 2015.

Eleni bydd Cymdeithas Cynllunio Gwlad a Thref ac Uned Gymorth Asesu Effaith ar Iechyd Cymru yn cydweithredu i archwilio cyfleoedd yn y system gynllunio genedlaethol newydd ar gyfer ymgysylltu a chydweithredu. Bydd Nodyn Cynngor atebol yn cael ei gyhoeddi hefyd.

Rydym hefyd eisiau sefydlu gweithgor arbenigol bach gyda chynrychiolwyr o faes iechyd y cyhoedd, cynllunio, iechyd yr amgylchedd a phartïon eraill â diddordeb er mwyn sicrhau yr eir i'r afael ag ystyriaethau iechyd mor gynnar â phosibl ac i ddarparu fforwm ar gyfer rhannu gwybodaeth a thystiolaeth o arfer gorau.

Process for consulting with Public Health

RADON: Y DIWEDDARAF

Mae Radon yn nwy ymbelydrol sydd yn digwydd yn naturiol ac yn treiddio allan o bob craig a phridd. Nid oes ganddo unrhyw liw, blas nac arogl. Mae crynodiadau yn yr awyr agored yn isel, ond gall fynd i mewn i adeiladau trwy lorïau, muriau ceudod, craciau a mynedfeydd gwasanaeth, a chronni yno.

Gall cyswllt â Radon gynyddu'r perygl o ddatblygu canser yr ysgyfaint. Yr uchaf yw lefel y radon a'r hwyaf yw'r cyswllt, y mwyaf yw'r perygl. Mae radon yn achosi dros 1,100 o farwolaethau o ganser yr ysgyfaint bob blwyddyn yn y DU. Smygwyr a chyn-smygwyr sydd â'r perygl mwyaf.

Rydym yn parhau i gefnogi rhaglen ymwybyddiaeth radon mewn ysgolion ar draws Cymru, a gychwynnwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2014. Mae'r rhaglen yn gofyn i ysgolion mewn ardal sydd wedi ei heffeithio gan radon ac ardaloedd gerllaw i gael eu monitro a, lle bod angen, cymerir camau i fynd i'r afael â lefelau radon.

Hyd yn hyn, allan o 1036 o ysgolion:-

- Roedd 110 wedi gwneud gwaith monitro ac wedi gweithredu, os yn briodol, cyn i'r rhaglen ddechrau.
- Roedd 655 o ysgolion yn bwriadu cwblhau'r gwaith monitro erbyn mis Medi 2016.
- Mae 20 o'r 22 awdurdod lleol wedi nodi eu bod wedi gweithredu, ynghyd ag 8 allan o 38 o ysgolion preifat.
- Mae 35 o leoliadau sydd y tu hwnt i'r terfynau statudol wedi cael eu nodi a chynhelir ymchwiliadau pellach.
- Bydd 9,612 o athrawon, 10,543 o staff a 164,377 o blant wedi gweld eu hysgolion yn cael eu hasesu am berygl o radon.
- Mewn rhai ardaloedd, mae monitro radon wedi cael ei ymestyn i bortffolios eiddo eraill o ganlyniad i'r prosiect hwn.

O ganlyniad i'r rhaglen, bydd lleoliadau sydd y tu hwnt i'r terfynau iechyd a diogelwch yn cael eu lleddfu gyda gostyngiadau canlyniadol o ran perygl o ganserau'r ysgyfaint sy'n cael eu hachosi gan radon. radon induced lung cancers.

Gall eich cartref, eich gweithle neu eich portffolio eiddo fod mewn Ardal wedi ei Heffeithio gan Radon hefyd. I ganfod a yw hyn yn wir ac a oes angen i chi weithredu i leihau eich cyswllt â radon, ewch i:

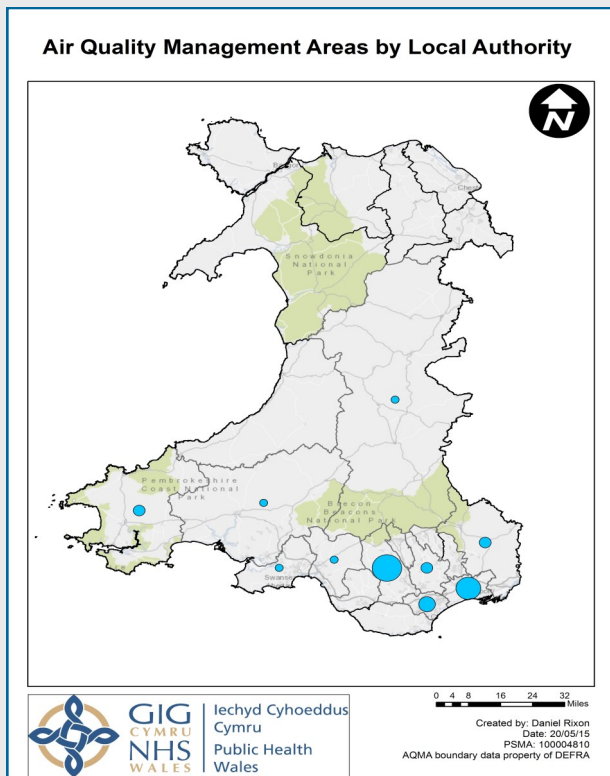
www.ukradon.org

LLEIHAU'R PERYGLON YN SGIL LLYGREDD AER

Mae dylanwad cyswllt â llygredd aer ar iechyd unigolion a'r boblogaeth yn sylweddol. Rydym wedi adrodd o'r blaen ar y peryglon sydd yn gysylltiedig â chyswllt â llwch mân/ gronynnau (PM_{2.5}) y gellir eu hanadlu yn ddwfn i'r ysgyfaint. O ganlyniad i sail dystiolaeth sy'n cryfhau, gallwn bellach roi'r wybodaeth ddiweddaraf ar y ffordd y gall un o lygrwyr arall Cymru sy'n peri problem, nitrogen deuocsid (NO₂), effeithio ar iechyd a lles. Ym mis Mawrth, 2015, daeth y Pwyllgor ar Effeithiau Meddygol Llygredd Aer (COMEAP) i'r casgliad bod "NO₂ ei hun yn gyfrifol am rai o'r effeithiau ar iechyd sydd wedi cael eu canfod i fod yn gysylltiedig ag ef mewn astudiaethau epidemiologol". Tan nawr, nid yw wedi bod yn glir a yw effeithiau salwch yn cael eu hachosi gan NO₂ ei hun neu gan lygrwyr eraill sy'n cael eu rhyddhau gan yr un ffynhonnell (fel traffig).

Mae amcangyfrifon baich iechyd wedi eu diweddarau ar gyfer NO₂ a PM_{2.5} wedi cael eu cyhoeddi, sy'n awgrymu y gall tua 1,300 o farwolaethau a 13,500 o flynyddoedd bywyd a gollwyd fod wedi eu priodoli yn flynyddol o gyswllt â PM_{2.5}, a 1,100 o farwolaethau a 13,200 o flynyddoedd bywyd a gollwyd yn sgil cyswllt ag NO₂. Mae'r prif ystadegau hyn yn rhoi rhyw syniad o rychwant y broblem yng Nghymru, ond nid ydynt yn adlewyrchu'r amrywiadau ar lefel leol mewn llygredd aer, cyswllt, peryglon ac effeithiau. Gwyddom fod y rhain yn bodoli oherwydd bod 35 Ardal Rheoli Ansawdd Aer [yn ymwneud â NO₂ yn bennaf] wedi cael eu datgan ar draws 10 Awdurdod Lleol yng Nghymru.

Map i ddangos nifer yr AQMA ym mhob Awdurdod Lleol. Mae nifer yr AQMA yn gynrychiolaeth gyfrannol, gyda'r ffigurau'n amrywio rhwng 1 a 13

Rydym yn bryderus am amrywiadau ar lefel leol oherwydd nid yw'r peryglon iechyd yn gysylltiedig â chyswllt â llygredd aer yn unig, ond hefyd â rhagduediadau unigol ac ar lefel poblogaeth sy'n gysylltiedig â ffactorau risg fel salwch presennol, incwm, tai, cyflogaeth a dewisiadau yn ymwneud â ffordd o fyw ac ymddygiad. O ganlyniad, gallai rhai pobl – yn arbennig y rheiny sy'n byw mewn ardaloedd lle mae anghenion iechyd uchaf – fod yn fwy agored i effeithiau llygredd aer.

Er mwyn mynd i'r afael â'r problemau cenedlaethol a lefel leol hyn, mae angen ymagwedd ddeuol tuag at reoli ansawdd aer, lle mae pob haen yn ategu'r llall a'r ddau yn ystyried y cydestun iechyd y cyhoedd ehangach yn fwy. Mae'n rhaid i un ymagwedd geisio lleihau llygredd aer dros ddaearyddiaethau mawr er mwyn lleihau'r perygl i bawb (trwy ddatblygiadau polisi a thechnoleg); mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn cynnwys dangosydd ansawdd aer i helpu i fesur tueddiadau NO₂ cenedlaethol. Mae'n rhaid i'r ymagwedd arall dargedu ymdrechion ar y cyd mewn ardaloedd lle mae'r angen iechyd fwyaf er mwyn lleihau llygredd aer a breuder cymunedol. Ar y lefel leol, mae hefyd yn bwysig gallu dylanwadu ar gynllunio er mwyn osgoi gwaethygu neu greu problemau llygredd aer ac iechyd newydd hyd yn oed.

Rydym wedi bod yn asesu'r gwerth ychwanegol a allai ddod yn sgil integreiddio iechyd y cyhoedd yn well a chydweithredu mewn polisi ac ymarfer Rheoli Ansawdd Aer Lleol (LAQM). Gallai hyn ehangu a gwella asesu a chyfathrebu risg, gweithredu i gyd-fynd â hybu teithio egnïol (beicio a cherdded yn lle defnyddio'r car) cynyddu gweithgaredd corfforol, gwella newid yn yr hinsawdd a lleihau llygredd aer, ac yn y pen draw, gwella iechyd fel bod pobl yn dod yn fwy abl ac yn gallu ymdopi â llygredd aer. Ond ni fydd hyn yn hawdd, ac mae gwaith ar y gweill i gysylltu pobl, polisi ac ymarfer. Ceir adroddiad o ganlyniadau hyn y flwyddyn nesaf.

Bydd y dystiolaeth a ddaw o'r gwaith hwn, a gwybodaeth arall sy'n cael ei datblygu dros y misoedd i ddod, yn llywio trafodaethau Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus aml-asiantaeth i asesu a chytuno ar flaenoriaethau lles (tudalen 3). Trwy weithio'n gydweithredol, mae mwy o siawns o leihau llygredd aer a gwella iechyd.

TANAU GWYLLT YNG NGHYMURU: PRYDER I IECHYD Y CYHOEDD

Mae tanau gwyllt yn gyffredin yng Nghymru; cofnodwyd dros 15,500 rhwng 2011 a 2015. Gall y niwed yn sgil mwg fod yn gysylltiedig â'r mwg ei hun, neu'r nwyon neu'r gronynnau yn y mwg. Yn 2015, cynhaliodd Llywodraeth Cymru uwchgynhadledd i ddatblygu rhaglen weithredu cyn tymor tanau gwyllt 2016. Mae'r tymor tanau gwyllt yn cyrraedd ei anterth yn Ebrill/Mai, gyda Chymoedd De Cymru yn cael tanau gwyllt amlaf. O ganlyniad, rydym wedi bod yn gweithio gyda phartneriaid i godi ymwybyddiaeth o'r effaith bosibl ar iechyd y cyhoedd.

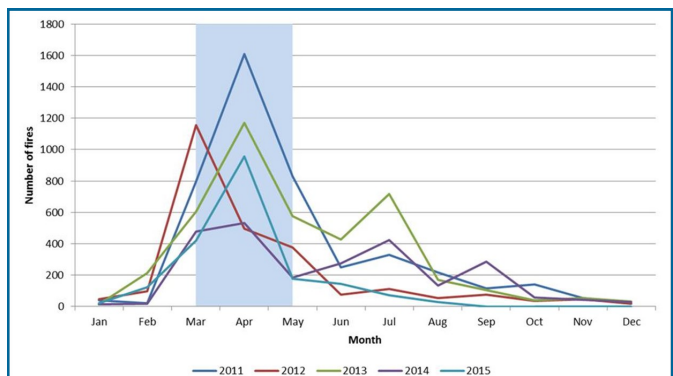
Mae'r gweithgareddau presennol yn cynnwys adolygiad o barodrwydd awdurdodau lleol, dadansoddiad o effeithiau tanau gwyllt ar iechyd y cyhoedd, a datblygiad pecyn cymorth tanau gwyllt yn cynnwys negeseuon ac ymyriadau allweddol.

Yn ogystal, mae data ar leoliad, maint a hyd tanau gwyllt wedi cael ei ddadansoddi a'r cyswllt posibl â mwg wedi ei amcangyfrif. Yn ystod cyfnod yr astudiaeth, cyfrifwyd bod cyfanswm cyswllt o 11,512 o flynyddoedd person â mwg tanau gwyllt. Rydym hefyd yn dadansoddi data ar ymgynghoriadau asthma a'r defnydd o feddyginiaethau mewn meddygfeydd mewn ardaloedd lle mae tanau gwyllt yn gyffredin.

"Mae tanau glaswellt sy'n cael eu cynnu'n fwriadol yn rhoi ein cymunedau a'n hymlladdwyr tân mewn perygl difrifol"

Arweinydd Cyngor Rhondda Cynon Taf, y Cyngorydd Andrew Morgan

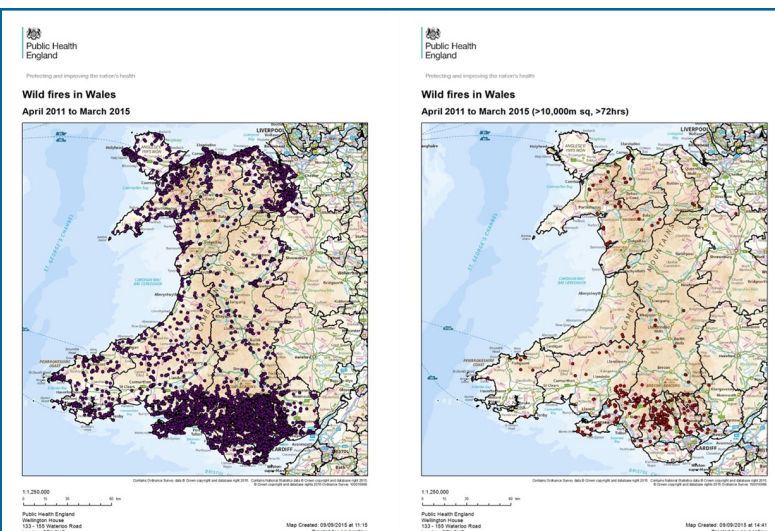
Rydym wedi datblygu asesiad risg tanau gwyllt a phecyn cymorth cyfathrebu i gefnogi pob asiantaeth bartner i asesu risg a chyfathrebu â'r cyhoedd yn ystod tanau gwyllt mawr. Mae hyn yn amlinellu'r prif ymyriadau iechyd y cyhoedd ar gyfer cymunedau sydd wedi eu heffeithio gan fwg yn ogystal â'r negeseuon iechyd y cyhoedd allweddol. Rydym hefyd wedi cytuno ar negeseuon ymateb ar y cyd yn y cyfryngau gyda phartneriaid allweddol fel y blue light services, Cyfoeth Naturiol Cymru a Llywodraeth Cymru

Seasonal frequency of wildfires reported by the Fire and Rescue Services between 2011 and 2015.

trwy Operational Dawns Glaw; "arian" aml-asiantaeth sydd wedi cydlynu'r ymateb gweithredol yn ystod tymor tanau gwyllt 2016.

Mae negeseuon iechyd wedi cael eu hymgorffori i ymgyrchoedd addysg fel sioe deithiol ysgolion "Bernie" (<http://www.bernie.uk.com/>) a'r ymgyrch Still Laughing (mae gan danau glaswellt ganlyniadau) (www.still-laughing.co.uk).

Location of wildfires reported by the Fire and Rescue Services between 2011 and 2015.

Follow

Grass fires put your family & friends in your community at risk, particularly the elderly & vulnerable

ATAL ANAFIADAU

Yn ogystal â meysydd diogelu iechyd yr amgylchedd, rydym hefyd yn ceisio gweithio mewn meysydd â chysylltiadau amlwg ag iechyd yr amgylchedd. Mae atal anafiadau yn un o'r meysydd hyn; mae llawer o anafiadau o ganlyniad i beryglon amgylcheddol a gellir eu hosgoi trwy newidiadau i'r amgylchedd.

Ym mis Chwefror 2016, cafodd adolygiad thematig diweddaraf yr Adolygiad o Farwolaethau Plant ei lansio gan ganolbwyntio ar farwolaethau trwy fodd ymysg pobl 0 i 24 oed rhwng 1 Hydref 2009 a 30 Medi 2014. Roedd y panel adolygu yn cynnwys cynrychiolwyr o Dîm Adolygu Marwolaethau Plant Iechyd Cyhoeddus Cymru, Clinigwyr Patholeg, Iechyd Cymunedol Plant, Adrannau Brys a Diogelu, Sefydliad

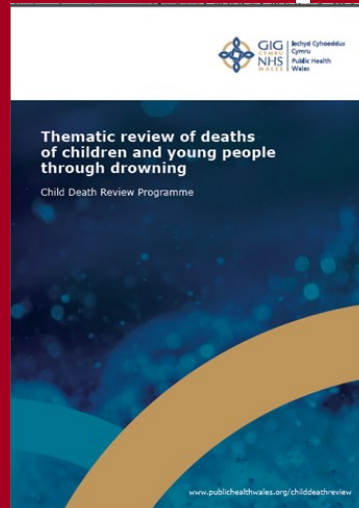
Cenedlaethol Brenhinol y Badau Achub, Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru, yr Heddlu, Cymdeithas Frenhinol Atal Damweiniau a Gwasanaethau Hamdden Awdurdodau Lleol.

Roedd cyfanswm o 26 o farwolaethau wedi eu cynnwys yn yr adolygiad; pump 0 i 11 oed a 21 12 i 24 oed. Roedd un ar hugain o'r marwolaethau yn fechgyn. Fe wnaeth y rheiny oedd yn 0 i 11 oed fodd yn bennaf mewn lleoliadau fel y bath, pyllau a phyllau nofio. Fe wnaeth y rheiny oedd yn 12 i 24 oed fodd yn bennaf mewn lleoliadau fel chwareli, afonydd a moroedd.

Gwnaeth y panel adolygu dri argymhellad.

- Cydweitho; argymhellir bod fforwm Diogelwch Dŵr Cymru Gyfan yn cael ei sefydlu i gefnogi cydweithredu a lleihau dyblygu
- Rhannu negeseuon; mae llawer o sefydliadau yn gweithio ym maes diogelwch dŵr. Gallai lleoliadau fod â negeseuon ychydig yn wahanol, a allai achosi dryswch. Argymhellir bod sefydliadau diogelwch dŵr yn cydweithredu er mwyn sicrhau cysondeb a negeseuon clir

- Epilepsi a dŵr – weithiau mae pobl ag epilepsi, eu teuluoedd a'u gofalwyr yn cael cyngor am ymdrochi'n ddiogel. Argymhellir bod cyngor clir a chyson yn cael ei roi ac yn cael ei atgyfnerthu'n rheolaidd.

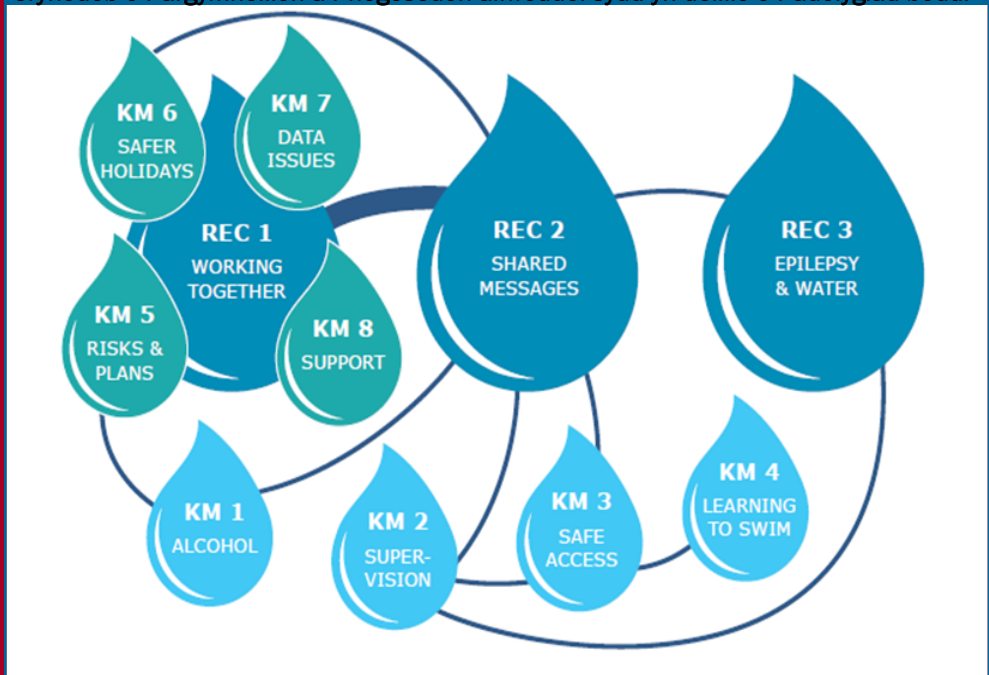
Roedd hefyd nifer o negeseuon allweddol yn ymwneud â'r:

- Cysylltiadau cryf rhwng y perygl o fodd ac yfed alcohol
- Yr angen am oruchwyliaeth briodol gan oedolion
- Pwysigrwydd ffens bedair ochr o amgylch pwll nofio gyda giât sydd yn cloi ei hun
- Gwerth addysg diogelwch dŵr gan gyfleu'r gwahaniaethau rhwng gwersi mewn pwll ac ymdrochi mewn dyfroedd agored
- Yr angen i ddatblygu strategaeth genedlaethol atal boddi yn y DU yng Nghymru gyda'r bwriad o greu asesiadau risg a chynlluniau diogelwch dŵr ar lefel gymunedol
- Pwysigrwydd rhoi cyngor fel mater o drefn i bobl ar eu gwyliau gartref a thramor am ddiogelwch dyfroedd lleol
- Yr angen i rannu data a gwybodaeth i gefnogi ataliaeth
- Yr angen am gymorth priodol ar gyfer pawb sy'n gysylltiedig â digwyddiadau boddi.

Mae copi o'r adroddiad ar gael yn

www.publichealthwales.org/childdeathsreview

Crynodeb o'r argymhellion a'r negeseuon allweddol sydd yn deillio o'r adolygiad boddi

LLEIHAU'R PERYGLON YN SGIL CARBON MONOCSID

Ym mis Rhagfyr 2015, daethom yn ymwybodol o namau posibl wrth osod cannoedd o losgwyr pren yn Sir Benfro, gan roi'r trigolion mewn perygl o dân neu wenwyn carbon monocsid (CO).

Roedd y peiriannydd, oedd wedi ei gofrestru gyda chorff y diwydiant, HETAS, wedi gosod o leiaf 540 o losgwyr pren dros gyfnod o saith mlynedd. Yn dilyn cwyn i'r safonau masnachu lleol, cynhaliwyd gwiriadau yn y fan a'r lle; cafodd 10 o'r 12 llosgydd a wiriwyd eu condemnio ac nid oedd un ohonynt yn cynnwys larwm CO. Ysgrifennodd HETAS at bobl â llosgwyr pren cofrestredig ond roedd pryderon gan yr awdurdod lleol na fyddai pobl yn gweithredu, gan adael llawer mewn perygl o niwed sylweddol neu farwolaeth.

Ffurfiwyd Tîm Rheoli Digwyddiad (IMT) aml-asiantaeth ar ôl i ni ddod yn ymwybodol o'r digwyddiad trwy stori yn y cyfryngau. Nid yw hyn fel arfer yn arwain at ffurfio IMT ond llwyddodd y broses i ddod â'r holl bartneriaid ynghyd yn gyflym.

Yn ogystal â'r Gwasanaeth Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol, roedd yr IMT yn cynnwys cynrychiolwyr o Gyngor Sir Penfro, HETAS, Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel

**CARBON
MONO
BE ALARMED!
IDE**

Dda a Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Cynhaliwyd asesiad risg a datblygwyd rhestr o weithredoedd.

Ysgrifennodd yr IMT at yr holl drigolion oedd â llosgwyr pren yr oedd yn hysbys eu bod wedi cael eu gosod gan y peiriannydd, yn cynghori pobl bod angen profi eu llosgydd pren ar frys ac am bwysigrwydd cael larwm mwg a CO gweithredol. Rhoddwyd gwybodaeth am symptomau cyswllt â CO; â phwy i gysylltu os oeddent yn teimlo'n sâl a sut i gasglu larwm CO am ddim os oedd angen. Hysbyswyd yr adrannau brys a meddygfeydd yn ardal y Bwrdd Iechyd am y digwyddiad a'u hatgoffa o symptomau gwenwyn CO. Hysbyswyd pob peiriannydd HETAS cofrestredig yn yr ardal am y digwyddiad a chawsant arweiniad ynghylch sut i wirio'r gosodiadau. Yn olaf, cyhoeddwyd datganiad i'r wasg yn amlinellu'r camau a gymerwyd; ei nod hefyd oedd cyrraedd y bobl hynny oedd â llosgydd pren ond heb ei gofrestru.

Cafodd larymau CO eu dosbarthu trwy ganolfannau hamdden lleol, sy'n golygu eu bod ar gael gyda'r nos ac ar benwythnosau. Roedd hyn yn bwysig gan fod y llythyr wedi cael ei anfon ar ddydd Iau 17 Rhagfyr. Casglwyd dros 200.

Nid yw'n hysbys faint o'r 540 o osodiadau oedd yn ddiffygiol. Y brif wers i bawb oedd bod y broses IMT yn ddefnyddiol ym mhob sefyllfa aml-asiantaeth, hyd yn oed rhai sy'n ymddangos yn ddibwys. Mae HETAS bellach yn adolygu ei weithdrefnau i geisio atal problemau tebyg yn y dyfodol.

Delwedd o dudalennau gwe y BBC:
<http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-south-west-wales-34996831>

BBC Sign in News Sport Weather iPlayer TV Radio

NEWS

Home UK World Business Politics Tech Science Health Education Entertainment

Wales Wales Politics North West North East Mid South West South East Cymru

Faulty wood burner fitting warning in Pembrokeshire

3 December 2015 | South West Wales

Hundreds of homes in Pembrokeshire could have had wood or coal burners fitted incorrectly leaving them "unsafe", the council has said.

CODI YMWBYYDDIAETH A GWELLA CADERNID

Hyfforddiant digwyddiadau aml-asiantaeth

- Dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi cyflwyno dau ddiwrnod hyfforddiant aml-asiantaeth llwyddiannus i gryfhau gweithredu cydweithredol er mwyn rheoli agweddau iechyd y cyhoedd o ddigwyddiadau amgylcheddol yng Nghymru. Cefnogwyd y ddau ddigwyddiad gan Lywodraeth Cymru gyda'r nod o:
- ddiffinio beth yw digwyddiad amgylcheddol a'r hyn nad ydyw,
- egluro rolau a chyfrifoldebau asiantaethau,
- amlinellu gweithdrefnau hysbysu ynghylch a rheoli digwyddiadau,
- disgrifio'r adnoddau sydd ar gael i lywio a chefnogi gweithredu.

Roedd y cyfranogwyr yn gallu rhoi canllawiau Tîm Rheoli Digwyddiad (ITM) 2014 ar waith trwy fynd trwy sefyllfa pen desg gyda phartneriaid, yn cynnwys Iechyd y Cyhoedd, Byrddau Iechyd, Awdurdodau Lleol a Chyfoeth Naturiol Cymru, gan ystyried y goblygiadau amgylcheddol ac iechyd y cyhoedd.

Roedd y diwrnod cyntaf o hyfforddiant yn adolygu gorfodi a gweithredoedd iechyd y cyhoedd yn dilyn digwyddiad o olew yn gollwng. Roedd y cynadleddwyr yn gallu gweld sut y gallai digwyddiad o'r fath gynyddu'n gyflym i fod yn ddigwyddiad mawr yn effeithio ar iechyd lleol ac adnoddau cymunedol.

Rodd yr ail ddigwyddiad yn ystyried y berthynas rhwng IMT a phrosesau Gorchymyn a Rheoli Deddf Hapddigwyddiadau Sifil pan fod angen ymateb aml-asiantaeth mwy. Nododd y cyfranogwyr weithredoedd i ddiogelu iechyd yn ystod tân am gyfnod hir ar safle rheoli gwastraff oedd yn effeithio ar weithleoedd, cartrefi, ysgol ac ysbyty. Roedd y ddau ddiwrnod yn heriol ac yn cyfuno damcaniaeth ac ymarfer gyda hyfforddiant wedi ei ddarparu gan arbenigwyr o feysydd iechyd, llywodraeth leol, y gwasanaethau brys a rheoleiddwyr. Casglwyd adborth gan y cyfranogwyr a chaiff

ei ddefnyddio i ddiweddarau a gwella canllawiau IMT. Bydd digwyddiadau yn y dyfodol yn canolbwyntio ar ymateb aciwt i ddigwyddiadau dŵr yfed llygredig.

Hyfforddiant dadlygru sych

Trefnwyd dau weithdy yn 2015 i roi canllawiau ymarferol i Fyrddau Iechyd yng Nghymru ar gynllunio, paratoi ar gyfer, a rheoli cleifion wedi eu llygru yn gemegol. Mynychodd dros 50 o gynrychiolwyr o Fyrddau Iechyd ac Ymddiriedolaeth Ambiwylans Cymru.

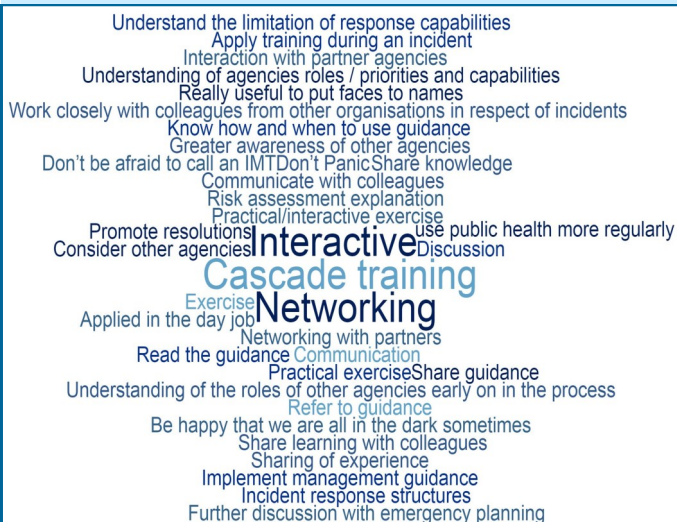
Newidiodd y broses ar gyfer rheoli a dadlygru cleifion wedi eu llygru yn gemegol yn dilyn prosiect ymchwil ORCHIDS (Optimisation Research Chemical Incident Decontamination Systems).

Ar ôl y gweithdai, cynhyrchwyd canllawiau yn crynhoi'r newidiadau, gan gysylltu â ffynonellau gwybodaeth a deunydd allweddol y gellir ei ddefnyddio gan Fyrddau Iechyd i ddiweddarau eu cynlluniau a hyfforddi staff. Cafodd y canllawiau eu hadolygu a'u cymeradwyo gan Grŵp Cynghori Cynllunio Rhag Argyfyngau Cymru (EPAG). Mae modiwl e-ddysgu yn cael ei ddatblygu hefyd i helpu i hyfforddi staff yn y dyfodol.

Rydym yn parhau i ddatblygu cysylltiadau gyda phrifysgolion, gan gyflwyno addysgu yn y DU ac yn rhyngwladol ar iechyd yr amgylchedd, cynllunio a pharodrwydd am argyfwng (yn cynnwys peryglon a risgiau amgylcheddol presennol a rhai sy'n dod i'r amlwg, eu lleddfu a'u rheoli), argyfyngau iechyd y cyhoedd, a gweithredu'r Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol (IHR).

Gyda mwy o bwyslais ar effeithiau iechyd cyswllt â pheryglon amgylcheddol, p'un ai'n gemegol neu lygredd arall, mae'n bwysig ein bod yn datblygu sgiliau a'r hyder ar draws Cymru i reoli digwyddiadau a gwella'r ymateb pan fyddant yn digwydd.

Dimensiwn Rhyngwladol

Cyflwyniad

Mae Canolfan Gydweithredu Sefydliad Iechyd y Byd, a sefydlwyd ym 1997, wedi parhau i wneud gwaith rhyngwladol yn ystod y 12 mis diwethaf ym maes cynllunio a pharodwedd ar gyfer ac ymateb i ddigwyddiadau cemegol sy'n peri pryder o ran iechyd y cyhoedd. Fel aelod o Weithgor Digwyddiadau Cemegol G7+Menter Diogelwch Iechyd Byd-eang Mexico (GHSI) mae wedi cyfrannu at ataliaeth argyfyngau rhyngwladol, cryfhau parodwedd, bygythiadau ac asesu risg, ymateb effeithiol a hwyluso adferiad. Yn ogystal, fel rhan o Ganolfan Hyfforddiant Rhyngwladol Prifysgol Fetropolitan Caerdydd (ITC), mae addysgu a hyfforddiant rhyngwladol wedi cael ei gynnal.

Prif Weithgareddau 2015/17

Parodwedd ar gyfer Argyfwng

Mae Canolfan Gydweithredol Sefydliad Iechyd y Byd, fel rhan o GHSI, wedi datblygu a chyhoeddi papur polisi ar ddadlygru damweiniau mawr yn dilyn cyhoeddi digwyddiad cemegol neu radiolegol mawr. Yn seiliedig ar adolygiad o'r dystiolaeth orau oedd ar gael ynghyd â safbwynt consensws rhyngwladol arbenigol, mae'n rhoi'r sylfaen ar gyfer rôl a safle dadlygru wrth ymateb i ddigwyddiadau yn gynnar. Wedi ei briodoli i hyn, cynhelir symposiwm rhyngwladol ar ystyriaethau technegol ac agweddau ymddygiadol ymateb i ddigwyddiadau mawr yn Llundain yr hydref hwn.

Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol (IHR)

Gan weithio ar y cyd â Rhaglen Ryngwladol Diogelwch Cemegol (IPCS) yn WHO, mae canllawiau ymarferol wedi cael eu datblygu ar gyfer Canolbwyntiau Cenedlaethol (NFP) ar agweddau cemegol o'r IHR wedi ei addasu. Mae'n cynnwys canllawiau papur cefndir ac mae'n cynnwys astudiaethau achos ac mae'n caniatáu asesiad risg ynghylch a ddylid hysbysu WHO am ddigwyddiad (a phwy allai, yn eu tro, ddatgan bod hwn yn Ddigwyddiad Iechyd y Cyhoedd sydd yn Peri Pryder Rhyngwladol; PHEIC). Fe'i cefnogir gan fodiwl e-

The image shows a screenshot of the WHO International Health Regulations (IHR) website. The website is in English and displays the title 'International Health Regulations: Chemical Risk Assessment and Notification'. Below the title, there is a section titled 'What are the International Health Regulations?' which includes a brief overview of the IHR and a list of links to various resources. The flowchart titled 'Annex II' is also visible, showing a decision tree for risk assessment and notification. The flowchart starts with a box labeled '4 diseases that require immediate notification' and branches into four questions: Q1: public health impact serious? Q2: unusual or unexpected? Q3: risk of international spread? Q4: risk of travel/trade restriction? The flowchart then leads to a box stating 'The risk assessment should be reviewed and updated if there is insufficient information.'

Darllun o
fodiwlau
e-addysgu,
ddysgu,

Digwyddiad Hyfforddi Ymatebwyr Cyntaf, Qatar 2016

fydd yn cael ei roi ar wefan Prifysgol Fetropolitan Caerdydd.

Gwylidwraeth Digwyddiadau Cemegol

Ar y cyd â Chyngor Ymchwil ar y Cyd y Comisiwn Ewropeaidd, mae gwylidwraeth digwyddiadau cemegol wedi parhau. Yn dilyn ymlaen o beilot cychwynnol yn 2015 oedd yn arddangos penodoldeb isel, mae llinynnau chwilio Boolean wedi cael eu hymgorffori a dangosodd ail beilot a gynhaliwyd ar gemegau dangosydd cynnyrch gwell. Ynghyd â data chwilio a dderbyniwyd gan ranbarth SEARO WHO ynghyd â data o Ganol a De America, y gobaith yw y bydd casglu data yn y dyfodol yn datblygu gwybodaeth am dueddiadau a phatrymau byd-eang ac yn rhoi sylfaen ar gyfer gwella cynllunio a pharodwedd.

Blaenoriaethu Risg

Prototeip o offeryn blaenoriaethu risg ar y we i gael ei ddefnyddio gan wneuthurwyr polisiâu, gweithwyr proffesiynol iechyd y cyhoedd a chynllunwyr argyfyngau fel ei gilydd. Mae'n offeryn y gellir ei lawrlwytho sydd ar gael yn eang i gynorthwyo gyda'r gwaith o asesu risg, blaenoriaethu a lleddfu peryglon sydd yn gysylltiedig â digwyddiadau cemegol, gan roi sylfaen wedi ei deilwra ar gyfer cynllunio, parodwedd ar gyfer ac ymateb i ddigwyddiadau cemegol.

Addysgu a Hyfforddiant

Fel rhan o'r ITC, mae addysgu a hyfforddiant wedi digwydd gyda'r Weinyddiaeth Amddiffyniad Sifil Gyffredinol yn Qatar. Ym mis Ebrill, cynhaliwyd symposiwm yn Doha, yn archwilio argyfyngau iechyd y cyhoedd, rôl ymatebwyr rheng flaen o ran ymateb.

I ategu'r gweithgaredd hwn a chan weithio mewn partneriaeth â Phrifysgol Fetropolitan Caerdydd, mae modiwlau achrededig wedi cael eu datblygu ar gyfer Gradd Meistr mewn Ymarfer Uwch fydd yn cael ei lansio ym mis Ionawr 2017. Bydd y modiwlau, fydd yn werth 20 o gredydau yr un, yn cynnwys agweddau hanfodol cynllunio a pharatoi ar gyfer ac ymateb i – argyfyngau naturiol ac anthropogenig a digwyddiadau ac achosion eraill.

CYHOEDDIADAU 2015/16

Brunt H, Barnes J, Longhurst JWS, Scally G, Hayes ET (2016). Local Air Quality Management policy and practice in the UK: the case for greater Public Health integration and engagement. *Journal of Environmental Science and Policy*; 58: 52-60.

Sarah J. Jones, Heather Lewis, Joanne McCarthy, Kristian James, Karen McFarlane, **Huw Brunt** (2016). Carbon monoxide alarms: a community distribution project. *Journal of Public Health*; [DOI 10.1007/s10389-016-0737-4](https://doi.org/10.1007/s10389-016-0737-4).

RA Lyons, SE Rogers, S Thomas, R Bailey, **H Brunt**, D Thayer, J Bidmead, BA Evans, **P Harold**, M Hooper, H Snooks (2016). Effects of an air pollution personal alert system on health service usage in a high-risk general population: a quasi-experimental study using linked data; *Journal of Epidemiology and Community Health*; DOI: [10.1136/jech-2016-207222](https://doi.org/10.1136/jech-2016-207222).

Christopher J Williams, Rhys H Thomas, Trevor P Pickersgill, **Marion Lyons**, Gwen Lowe, Rhianwen E Stiff, Catherine Moore, Rachel Jones, Robin Howe, **Huw Brunt**, Anna Ashman, Brendan W Mason (2016). Cluster of atypical adult Guillain-Barré syndrome temporally associated with neurological illness due to EV-D68 in children, De Cymru, Y Deyrnas Unedig, Hydref 2015 i Ionawr 2016. *Euro Surveill*; 21(4): pii=30119. DOI: <http://dx.doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2016.21.4.30119>

Jones, S.J. (2015). Young driver crash rates in Great Britain: trends and comparisons between countries. *Journal of Transport and Health*, 2, 2, Suppl, S51.

Jones, S.J., Heatman, B., Price, L. And McKenzie, B. (2016). Thematic Review of Deaths of Children and Young People Through Drowning. Iechyd Cyhoeddus Cymru. ISBN: 978-1-910768-27-3

Lyons, R.A., Turner, S., Lyons, J., Walters, A., Snooks, H., Greenacre, J., Humphreys, C. and **Jones S.J.** (2016) All Wales Injury Surveillance System revised: development of a population based system to evaluate single and multi-level interventions. *Injury Prevention*, Inj Prev 2016; 22:i50-i55 Cyhoeddwyd Ar-lein Gyntaf: 9 Rhag 2015. doi:10.1136/injuryprev-2015-041814

Jones, S.J. and Heatman, B. (2015). Deaths of teenagers in car crashes – A Child Death Review. *Injury Prevention*, online first, doi:10.1136/injuryprev-2015-041692

Stewart-Evans **J**, **Kibble A**, Mitchem L. An evidence-based approach to protect public health during prolonged fires. *International Journal of Emergency Management* 2016; 12 (1): 1–21.

Kibble A, Brunt H, Rixon D. Decontamination Update: Guidance for Health Boards, Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2016

Kibble A, Brunt H. Wildfire risk assessment and communication toolkit. Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2016.

Global Health Security Initiative's Chemical Events Working Group (GHSI-CEWG). International Health Regulations: Guidance for the Assessment and Notification of Chemical Events. GHSI-CEWG, 2016.

Cibulsky SM, Sokolowski D, Lafontaine M, Gagnon C, Blain PG, **Russell D, et al.** Mass Casualty Decontamination in a Chemical or Radiological/Nuclear Incident with External Contamination: Guiding Principles and Research Needs. *PLOS Currents* (2015)

CYSYLLTWCH Â NI

Iechyd Cyhoeddus Cymru
Y Deml Heddwch ac Iechyd,
Parc Cathays, Caerdydd,
CF10 3NW
Ffôn: 02920 402 478
Ebost: publichealth.environment@wales.nhs.uk
Rhyngwryd:
www.iechydcyhoedduscymru.wales.nhs.uk/
www.publichealthwales.org

PHE CRCE Cymru
Prifysgol Fetropolitan Caerdydd,
Rhodfa'r Gorllewin, Caerdydd
Ffôn: 02920 416 388
Ebost: chemicalscardiff@phe.gov.uk
Rhyngwryd: www.gov.uk/phe

BLAENOLWG

Bydd goblygiadau sylweddol i'n gwasanaeth ni yn sgil Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2016. Mae'r nodau lles yn glir ac yn ddefnyddiol ac yn cynnwys fframwaith i ystyried sut y gall yr amgylchedd effeithio ar bobl sydd yn byw yng Nghymru yn y dyfodol. Rydym eisoes wedi cyfrannu at ddatblygu dangosyddion cenedlaethol a byddwn yn asesu pob darn arwyddocaol o waith yn erbyn nodau lles ac egwyddor datblygu cynaliadwy. Bydd datblygu Strategaeth Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol PHE hefyd yn helpu i greu naratif fydd yn ategu gwaith y Gwasanaeth a nodau ehangach y Ddeddf ac yn sicrhau ein bod yn ystyried penderfyniadau amgylcheddol iechyd a lles.

Yn unol â'r Ddeddf, rydym yn meddwl am nodau hirdymor. Byddwn yn parhau i ddatblygu cynlluniau tymor byr a chanolog, ond yn sicrhau bod y rhain yn cyd-fynd â datganiad o genhadaeth llawer ehangach nodau yr ydym yn gobeithio eu cyflawni dros yr 20 mlynedd nesaf. Byddwn yn creu ffeithluniau i godi ymwybyddiaeth a chydweithredu. Bydd y Ddeddf hefyd yn sefydlu Byrddau Gwasanaeth Cyhoeddus a bydd y rhain yn creu cyfleoedd i gefnogi a chryfhau partneriaethau lleol ymhellach a byddant yn sicrhau ein bod yn gweithio gyda phobl eraill i fynd i'r afael â blaenoriaethau lleol yn ogystal â rhai cenedlaethol.

Mae Cymru yn parhau i gynnal digwyddiadau rhyngwladol mawr fel NATO yn 2014 a Chwpan Rygbi'r Byd yn 2015. Ym Mehefin 2017, bydd Caerdydd yn cynnal Gêm Derfynol Cynghrair y Pencampwyr. Mae angen cynllunio da a pharodrwydd ar gyfer unrhyw ddigwyddiad lle bydd llawer o bobl yn ymgynnull ac rydym wedi ymrwmo i sicrhau ein bod yn adnabod bygythiadau ac yn paratoi, yn cynllunio ac yn ymateb i bryderon diogelu iechyd ac argyfyngau. Bydd Gêm Derfynol Cynghrair y Pencampwyr yn gyfle i adolygu a phrofi ein holl gynlluniau rheoli digwyddiad amgylcheddol aml-asiantaeth.

Mae'r gan y Gwasanaeth enw da yn rhyngwladol ym maes peryglon cemegol ac amgylcheddol ac rydym wedi ymrwmo i gyfrannu at wella diogelwch iechyd byd-eang trwy waith PHE ac Iechyd Cyhoeddus Cymru a gweithgareddau Canolfan Gydweithredu Sefydliad Iechyd y Byd. Mae'r gweithgareddau i'r dyfodol yn cynnwys prosiect MARINER i wella'r gwaith o gynllunio, parodrwydd ac ymateb i lygredd morwrol, deunydd hyfforddiant ar y Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol a datblygiad rhybuddion cynnar ac offeryn adrodd byd-eang; mentrau fydd yn ychwanegu'n sylweddol at y sail dystiolaeth ac sydd â gwerth sylweddol i randdeiliaid yng Nghymru.

Yn ogystal â darparu gwasanaethau diogelu iechyd, byddwn yn canolbwyntio ar beryglon iechyd penodol ym meysydd llygredd aer ac anafiadau. O ran y cyntaf, rydym yn gwneud ymchwil i wella Rheoli Ansawdd Aer Lleol er mwyn cynyddu integreiddio, cydweithredu ac effaith iechyd y cyhoedd. I atal anafiadau, ymysg gwaith arall, byddwn yn parhau i alw am gyflwyno Trwyddedu Gyrrwr Graddedig. Ein bwriad hefyd yw eirioli gweithredu ymyriadau sydd yn mynd i'r afael â'r ddau fater ar yr un pryd e.e. terfynau cyflymder o 20mya.

Bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn symud i swyddfa newydd yng Nghaerdydd ym Medi 2016. Gyda mwy o le bydd mwy o allu ar gyfer cydleoeli a dod o hyd i ffyrdd mwy effeithiol o weithio yn y Gwasanaeth. Yn ein Hadolygiad Blynyddol y flwyddyn nesaf, byddwn yn rhoi'r diweddaraf i chi am bopeth yr ydym wedi llwyddo i'w gyflawni.

"Mae'r Adolygiad hwn yn dangos yr angen am wasanaethau iechyd cyhoeddus amgylcheddol o ansawdd da yng Nghymru. Mae'r Tîm wedi ymateb yn dda i'r gofynion cynyddol ac, yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf, cafwyd cydbwysedd da rhwng ymateb adweithiol i ddigwyddiadau/ymholiadau a gwasanaethau rhyngweithiol. Dangosir hyn

yma trwy'r astudiaethau achos niferus sydd yn dangos cydweithredu effeithiol gyda llawer o asiantaethau partner gwahanol, ac yn bwysicach, y cyhoedd. Gan edrych ymlaen, mae cyfleoedd i ddatblygu'r Gwasanaeth ymhellach, yn arbennig yng nghyd-destun Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a chynaliadwydd amgylcheddol. Fodd bynnag, dim ond trwy barhau i weithio gydag eraill (ar flaenoriaethau ar y cyd trwy weithredu ar y cyd) y gallwn gyflawni ein nod ar y cyd o leihau'r perygl i iechyd y cyhoedd yn sgil peryglon amgylcheddol yng Nghymru".

Dr Quentin Sandifer

Cyfarwyddwr Gweithredol ar gyfer Gwasanaethau Iechyd y Cyhoedd, Iechyd Cyhoeddus Cymru

"Mae'r Adolygiad hwn yn dangos cryfder ymagwedd integredig tuag at Iechyd Cyhoeddus Amgylcheddol a rhychwant y testunau, y peryglon a'r pryderon sydd wedi eu cynnwys mewn ymagwedd o'r fath. Mae'n rhoi Cymru mewn sefyllfa dda i gyflawni ei huchelgais yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r gwaith cydgysylltiedig hwn, sydd yn canolbwyntio ar ganlyniadau go iawn diogelu iechyd a gwella iechyd, hefyd yn ffurfio cydran naturiol o'r strategaeth iechyd cyhoeddus amgylcheddol sy'n esblygu yn PHE, gan gwmpasu, fel y mae, llawer mwy na gwaith Canolfan Peryglon Ymbelydredd, Cemegol ac Amgylcheddol Public Health England yn unig".

Dr Jill Meara

Cyfarwyddwr Dros Dro CRCE, Public Health England